

REVIDIRANE OPĆE SMJERNICE ZA PROVOĐENJE ZAKONA O SPRJEČAVANJU PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA

Željko Sarić, Financijski inspektorat RH, Ministarstvo financija

24. Forum poslovanja nekretninama, Zagreb, 13. studeni 2015.

ZAKONODAVNI OKVIR

Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma – ZSPNFT (Narodne novine, broj 87/08, 25/12)

Obveznici provedbe mjera i radnji za SPNFT - članak 4. stavak 2. točka 15.n) pravne i fizičke osobe koje obavljaju poslove u vezi s djelatnošću posredovanja u prometu nekretninama

Da bi obveznici provedbe mjera i radnji za SPNFT mogli jedinstveno primjenjivati odredbe zakona, nadzorna tijela iz čl. 83. Zakona izdat će preporuke ili smjernice za provođenje pojedinih odredaba ZSPNFT ili podzakonskih propisa donesenih na temelju njega (čl. 88. ZSPNFT)

OPĆENITO O SMJERNICAMA

Prve Opće smjernice – 2011. godine

Revidirane Opće smjernice – primjena od 13. srpnja 2015.

Predmet revizije – postupci utvrđivanja stvarnog vlasnika klijenata, stranih politički izloženih osoba, složenih i neobičnih transakcija te sprječavanja zlouporabe novih tehnologija za pranje novca i financiranje terorizma

SADRŽAJ SMJERNICA

1. Uvod (svrha smjernica, Financijski inspektorat, općenito o pranju novca i financiranju terorizma)
2. Legislativa primjenjiva u SPNFT (kriminalizacija pranja novca i financiranja terorizma, međunarodni dokumenti o SPNFT, ZSPNFT, Zakon o Financijskom inspektoratu)
3. Ključne mjere koje se obveznici dužni poduzimati
4. Interne kontrole (pristup temeljen na riziku, interni akt, ovlaštena osoba, edukacija)
5. Dubinska analiza stranke (provođenje mjera dubinske analize stranaka, strane politički izložene osobe...)
6. Stalno praćenje i obavješćivanje (lista indikatora, mjera praćenja poslovnog odnosa, složene i neobične transakcije, obavješćivanje Ureda o transakcijama)

SADRŽAJ SMJERNICA

7. Čuvanje i evidentiranje podataka
8. Mjere za SPNFT u povezanim poslovnim jedinicama u inozemstvu
9. Informacijski sustav
10. Načela postupanja ovlaštenih osoba u nadzoru
11. Završne odredbe, pojmovnik

Dodaci:

- Osnovna lista indikatora
- Situacije visokog rizika
- Liste provjere za procjenu rizika
- Mjere za umanjeње visokog rizika

OPĆENITO O SMJERNICAMA

Svrha smjernica – podizanje svijesti obveznika o postojanju obveza – ključ za sprječavanje PNFT

Smjernice se donose u svrhu pomoći obveznicima u ispunjavanju njihovih obveza i olakšavanju provedbe Zakona i propisa vezanih za sprječavanje zlouporabe financijskog sustava u svrhu PN/FT-a u Republici Hrvatskoj

Financijski inspektorat RH – uloga i misija

OPĆENITO O SMJERNICAMA

DEFINICIJA PRANJA NOVCA - kazneno djelo koje podrazumijeva niz aktivnosti u bankovnom, novčarskom ili drugom gospodarskom poslovanju kojima je cilj prikrivanje pravoga izvora novca, odnosno imovine ili prava priskrbljenih novcem koji je stečen na nezakonit način – kaznenom djelom (trgovina drogom, oružjem, ljudima, ucjene, korupcija, zlouporaba položaja, porezna utaja i sl.) - svaki postupak usmjeren na prikrivanje nezakonito stečenog prihoda na način da se prikaže kao da se radi o zakonitoj zaradi;

“PRLJAV” NOVAC – onaj novac koji je stečen kaznenim djelom, nelegalnim finansijskim aktivnostima, kao i sva imovina stečena od tog novca;

OPĆENITO O SMJERNICAMA

FAZE PRANJA NOVCA

Faza polaganja je trenutak ubacivanja ili uvođenja prljavog novca u financijski sustav pri čemu se novčana sredstva različitim metodama i tehnikama odvajaju ili udaljavaju od svog pravog, nezakonitog izvora. Perači novca u ovoj fazi iznose nezakonita sredstva na svjetlo dana pa ih je tijekom ove faze najlakše otkriti i spriječiti.

Faza prikrivanja obuhvaća proces kruženja sredstava kroz financijske sustave, sa jednog računa na drugi, iz jednog oblika u drugi, iz jedne jurisdikcije u drugu. Predstavlja aktivnost kojoj je namjera da se složenim financijskim transakcijama sredstva na određeni način uložena u financijski sustav kanaliziraju kako bi se zameo i prikrio trag i izvor prljavog novca.

Faza integracije je završna faza ciklusa pranja novca i predstavlja proces prožimanja zakonitih sredstava sa nezakonitim. Ako su sredstva stečena kriminalnim aktivnostima uspješno položena u financijske tokove, te fazom prikrivanja udaljena od svog nezakonitog izvora, ona se ponovno integriraju u legalne financijske tokove.

OPĆENITO O SMJERNICAMA

NAJČEŠĆE METODE PRANJA NOVCA:

- mnogostruke transakcije ispod praga za provođenje mjera,
- lažna društva,
- putem igračnica (casina),
- korištenje nominalnih predstavnika,
- strukturiranje,
- kupnja imovine gotovinom,
- kupnja/prodaja strane valute radi transfera u offshore centre,
- okrupnjavanje itd.

OPĆENITO O SMJERNICAMA

FINANCIRANJE TERORIZMA:

osiguravanje ili prikupljanje sredstava (kao i pokušaj), zakonitih ili nezakonitih, s namjerom da se upotrijebe ili sa znanjem da će biti upotrijebljena, u cijelosti ili dijelom, za počinjenje terorističkoga kaznenog djela, od strane terorista ili terorističke organizacije.

Za razliku od pranja novca financiranje terorizma moguće je provoditi i iz legalnih izvora (npr. prikupljanje preko neprofitnih udruga, humanitarnih ili vjerskih organizacija i sl.)

LEGISLATIVA PRIMJENJIVA U SPNFT

ZAKONI I PODZAKONSKI PROPISI – ZSPNFT, Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća 2005/60/EC o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu PNFT (tzv. 3. Direktiva); 4. Direktiva – donesena, u pripremi je implementacija u nacionalna zakonodavstva;

KRIMINALIZACIJA AKTIVNOSTI PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA - čl. 265. KZ ("Narodne novine" br. 125/11, 144/12 i 56/15) kazneno djelo pranja novca čini osoba koja imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom uloži, preuzme, pretvori, prenese ili zamijeni u cilju prikrivanja njezinog nezakonitog podrijetla, te prikriva pravu prirodu, podrijetlo, mjesto, raspolaganje, prenošenje te postojanje prava, odnosno vlasništva na imovinskoj koristi koju je drugi ostvario kaznenim djelom kao i imovinsku korist koju je drugi ostvario kaznenim djelom (...)

Čl. 98. KZ – kazneno djelo financiranja terorizma

LEGISLATIVA PRIMJENJIVA U SPNFT

MEĐUNARODNI DOKUMENTI O SPNFT – Konvencija Vijeća Europe o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju imovine stečene kaznenim djelom te o financiranju terorizma – ratificirana u RH 2008.

PRIMJENJIVOST SMJERNICA – na sve obveznike iz čl. 4. ZSPNFT nad kojima nadzor obavlja Financijski inspektorat

PRIMJENJIVOST U TREĆIM ZEMLJAMA - čl. 5. ZSPNFT propisuje da je obveznik dužan osigurati da se sve mjere za SPNFT koje primjenjuje na jednak način primjenjuju i na njegove podružnice u trećim zemljama

LEGISLATIVA PRIMJENJIVA U SPNFT

ZAKON O FINANCIJSKOM INSPEKTORATU (FI) I OVLASTI FI U PROVOĐENJU NADZORA:

- uvid u poslovne knjige, bankovnu i drugu dokumentaciju,
- utvrđivanje identiteta osoba,
- prikupljanje informacija i uzimanje izjava,
- nalaganje suzdržavanja od postupanja suprotnog odredbama zakona,
- privremeno oduzimanje predmeta, novca i dokumentacije,
- primjena odgovarajućih nadzornih mjera (mjera upozorenja i sl.).

KLJUČNE MJERE KOJE SU OBVEZNICI DUŽNI PODUZIMATI

INTERNE KONTROLE

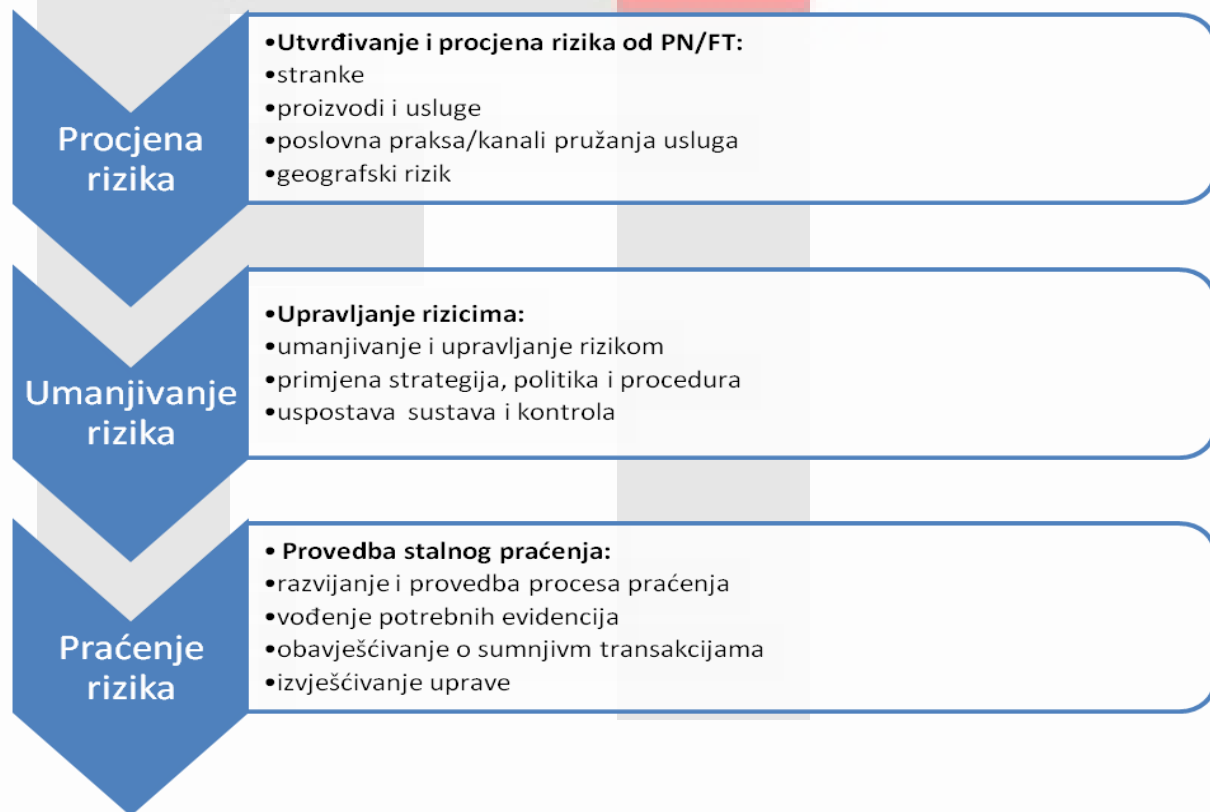
DUBINSKA ANALIZA STRANKE

STALNO PRAĆENJE I OBAVJEŠĆIVANJE

ČUVANJE PODATAKA I VOĐENJE EVIDENCIJA

INTERNE KONTROLE

PRISTUP TEMELJEN NA RIZIKU

INTERNE KONTROLE

VARIJABLE KOJE TAKOĐER MOGU UTJECATI NA RIZIK - priroda poslovnog odnosa sa strankom i postojanje specifičnih aktivnosti, razina usklađenosti sa zakonodavstvom ili provođenje nadzora nadležnih tijela, ugled i javno dostupne informacije o stranci (pravne osobe koje su transparentne i dobro poznate u javnosti te godinama posluju bez presuda predstavljaju niži rizik od pranja novca), regularnost ili trajanje poslovnog odnosa, poznavanje zemlje stranke, uključujući poznavanje lokalnih zakona, propisa i pravila, razmjernost između veličine ili opsega te vremenskog trajanja poslovanja stranke, uključujući i prirodu usluga koje se traže, velika ili nelogična zemljopisna udaljenost između obveznika i stranke kada za to nema potrebe, rizici koji proizlaze iz korištenja nove tehnologije koja omogućuje poslovni odnos bez nazočnosti stranke (*non-face-to-face*) te koja favorizira anonimnost, struktura stranke ili transakcije (strukture bez vidljive pravne, porezne, poslovne, gospodarske ili druge zakonske svrhe mogu povećavati rizik)

INTERNE KONTROLE

KRITERIJI ZA PROCJENU ZA PROCJENU RIZIKA – strategije za procjenu rizika su dokumentirane; procjena rizika je proporcionalna; procjenom rizika obuhvaćena su sva 4 ključna elementa rizika; strategije procjene rizika revidira rukovodstvo tvrtke na godišnjoj razini; zaposlenici su upoznati sa strategijama procjene rizika itd.

INTERNI AKT – (čl. 48. ZSPNFT) obuhvaća sljedeće mjere, radnje i postupanja obveznika: odgovornost ovlaštenih osoba i drugih zaposlenika u provedbi ZSPNFT; metodologiju provođenja dubinske analize stranaka, dopune, prilagodbe i ažuriranja liste indikatora sumnjivih transakcija i osoba; opis provođenja internih postupaka u pogledu SPNFT itd.

KRITERIJI ZA PROCJENU ZA INTERNI AKT – sastavljen je u pisanom obliku; sadržava sve propisane mjere; politike i procedure se provode, zaposlenici su upoznati s politikama i procedurama; ST su identificirane i obaviješten je UZSPN; propisana je provedba edukacije i stručnog osposobljavanja; interni akt je primjeren (prilagođen praksi, veličini i načinu poslovanja obveznika);

INTERNE KONTROLE

OVLAŠTENA OSOBA – obveza imenovanja ovlaštene osobe (čl. 44. ZSPNFT)

KRITERIJI ZA PROCJENU ZA OVLAŠTENU OSOBU – ovlaštena osoba je imenovana; o imenovanju ovlaštene osobe obaviješten je UZSPN u roku od 7 dana; ovlaštena osoba ispunjava sve potrebne kriterije (nezavisnost u radu, odgovarajuće radno mjesto u strukturi obveznika, stručna osposobljenost, stručni i moralni integritet itd.); ovlaštena osoba obavlja sve propisane zadaće (razvoj sustava SPNFT, pružanje informacija Uredu, izrada internog akta, priprema i provedba stručnog osposobljavanja zaposlenika obveznika itd.).

INTERNE KONTROLE

STRUČNO OSPOSOBLJAVANJE I IZOBRAZBA – (čl. 49. ZSPNFT) podrazumijeva upoznavanje zaposlenika obveznika s odredbama zakona, podzakonskih propisa, internog akta, smjernica, međunarodnim standardima za SPNFT, listama indikatora itd.; donosi se do kraja tekuće godine za sljedeću godinu;

KRITERIJI ZA PROCJENU ZA STRUČNO OSPOSOBLJAVANJE I IZOBRAZBU – program je dokumentiran, proporcionalan vrsti i opsegu poslovanja obveznika i stupnju rizika od PNFT; osposobljavanje je sveobuhvatno i u njemu sudjeluju svi zaposlenici obveznika; novi zaposlenici educiraju se prije interakcije sa strankama;

DUBINSKA ANALIZA STRANKE

DUBINSKA ANALIZA STRANKE – podrazumijeva utvrđivanje identiteta stranke i provjeru temeljem podataka i informacija iz vjerodostojnih izvora; utvrđivanje i provjeru identiteta stvarnog vlasnika stranke; prikupljanje podataka o o namjeni i predviđenoj prirodi poslovnog odnosa; stalno praćenje poslovnog odnosa uključujući pozorno praćenje transakcija (uključivo i podatke o izvoru sredstava);

SLUČAJEVI KAD SE PROVODI DUBINSKA ANALIZA STRANKE – prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa; pri svakoj transakciji većoj od 105.000 kuna, uključivo i povezane transakcije; kad u vezi s transakcijom postoji sumnja na PNFT bez obzira na vrijednost;

KRITERIJI ZA PROCJENU ZA DUBINSKU ANALIZU STRANKE – mjere dubinske analize provode se prije uspostavljanja poslovnog odnosa; iznimno, mjere se provode tijekom uspostavljanja poslovnog odnosa; dubinska analiza provode se za sve transakcije preko 105.000 kuna prije provođenja transakcije;

DUBINSKA ANALIZA STRANKE

KRITERIJI ZA PROCJENU ZA PROVJERU IDENTITETA STRANKE

■ UTVRĐIVANJE I PROVJERA IDENTITETA FIZIČKIH OSOBA

Obveznik je dužan provoditi mjeru utvrđivanja i provjere identiteta stranke koja je fizička osoba, njezina zakonskoga zastupnika, opunomoćenika, stranke koja je obrtnik ili osoba koja se bavi drugom samostalnom djelatnošću, te prikupiti podatke propisane čl. 17. st. 1. Zakona uvidom u službenu osobnu ispravu u nazočnosti stranke, druge važeće javne isprave koje podnese stranka odnosno neposredno od stranke, ili iz pisane izjave stranke, te na drugi način ako to pravilnikom odredi ministar financija.

Za fizičke osobe prikupljaju se sljedeći podaci: ime i prezime, prebivalište, datum i mjesto rođenja, identifikacijski broj, naziv i broj izdavatelja identifikacijske isprave.

DUBINSKA ANALIZA STRANKE

KRITERIJI ZA PROCJENU ZA PROVJERU IDENTITETA STRANKE

■ UTVRĐIVANJE I PROVJERA IDENTITETA PRAVNIH OSOBA

Obveznik pribavlja sljedeće podatke o pravnim osobama: naziv, sjedište (ulica i kućni broj, mjesto i država) i identifikacijski broj, uvidom u izvornik ili ovjerenu kopiju dokumentacije iz sudskog ili sličnog javnog registra;

■ UTVRĐIVANJE I PROVJERA IDENTITETA ZAKONSKOG ZASTUPNIKA/OPUNOMOĆENIKA PRAVNE OSOBE

Obveznik utvrđuje i provjerava identitet zakonskoga zastupnika/opunomoćenika pravne osobe prikupljanjem podataka uvidom u službenu osobnu ispravu u njegovoj nazočnosti te iz drugih važećih javnih isprava koje predloži stranka odnosno dostavi zakonski zastupnik/opunomoćenik; prikuplja se isti set podataka kao i za fizičku osobu;

DUBINSKA ANALIZA STRANKE

UTVRĐIVANJE STVARNOG VLASNIKA STRANKE – obveznik je dužan utvrditi stvarnog vlasnika stranke koja je pravna osoba, predstavništvo, podružnica i drugi subjekt domaćeg i stranog prava izjednačenih s pravnom osobom u skladu s odredbama čl. 23. ZSPNFT

- jedna ili više fizičkih osoba koje u konačnici posjeduju ili kontroliraju pravnu osobu putem izravnog ili neizravnog vlasništva, dovoljnog postotka dionica ili prava glasa i sl. pri čemu se za kriterij uzima 25% + jedna dionica vlasništva
- utvrđivanje stvarnih vlasnika udruga, zaklada, fondacija, političkih stranaka, vjerskih zajednica te kod povjereničkih poslova u kojima se upravlja novčanim sredstvima – predmet revidiranih smjernica

DUBINSKA ANALIZA STRANKE

STRANE POLITIČKI IZLOŽENE OSOBE - fizička osoba koja djeluje ili je u posljednjoj godini (ili dulje) djelovala na istaknutoj javnoj dužnosti u zemlji, inozemstvu ili međunarodnoj organizaciji, uključujući i članove njezine uže obitelji ili osobu za koju je poznato da je bliski suradnik takvih osoba (predsjednici država i vlada, ministri i njihovi zamjenici odnosno pomoćnici, izabrani članovi zakonodavnih tijela, suci vrhovnih, ustavnih i drugih visokih sudova, članovi savjeta središnjih banaka, veleposlanici, konzuli i visoki časnici oružanih snaga, članovi upravnih i nadzornih odbora pravnih osoba koje su u vlasništvu ili većinskom vlasništvu države, visoki dužnosnici međunarodnih organizacija)

POLITIČKA IZLOŽENOST OSOBA UTVRĐUJE SE POMOĆU OBRASCA

DUBINSKA ANALIZA STRANKE

OGRANIČENJA U POSLOVANJU GOTOVINOM

Obveznici ne smiju obavljati naplate u gotovini u slučaju:

- naplate u iznosu većem od 105.000 kn prilikom prodaje robe i pružanja usluga (uključivo i povezane transakcije)
- prodaje nekretnina
- primanja zajmova
- prodaje prenosivih vrijednosnih papira i udjela

Naplate preko 105.000 kn moraju se provesti bezgotovinski, preko računa u kreditnoj instituciji.

STALNO PRAĆENJE I OBAVJEŠĆIVANJE

LISTA INDIKATORA – Obveznici su dužni sastaviti listu indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija i stranaka u vezi s kojima postoje razlozi za sumnju na PNFT (čl. 42. ZSPNFT)

KRITERIJI ZA PROCJENU ZA LISTU INDIKATORA

- lista indikatora je sastavljena,
- lista indikatora je sastavini dio internog akta,
- lista indikatora ažurira se godišnje

MJERA PRAĆENJA POSLOVNOG ODNOSA

SLOŽENE I NEOBIČNE TRANSAKCIJE

STALNO PRAĆENJE I OBAVJEŠĆIVANJE

OBAVJEŠĆIVANJE UZSPN O TRANSAKCIJAMA – obveznik je dužan izvješćivati Ured o svim gotovinskim transakcijama (200.000 kn i veće) u roku od 3 dana od izvršenja transakcije; obveznik je dužan izvješćivati Ured o svim sumnjivim transakcijama bez obzira na iznos – prije izvršenja transakcije

KRITERIJI ZA PROCJENU ZA OBAVJEŠĆIVANJE UZSPN

- obavijesti o GT dostavljene su na propisani način (obrazac) u propisanom roku
- obavijesti i ST dostavljene su bez odgode na propisani način
- obveznik se suzdržava od izvršenja sumnjivih transakcija

ČUVANJE PODATAKA I VOĐENJE EVIDENCIJA

ČUVANJE PODATAKA – podatke prikupljene sukladno odredbama ZSPNFT obveznik je dužan čuvati 10 godina nakon izvršene transakcije i prestanka poslovnog odnosa; podatke ovlaštenoj osobi i zamjeniku te stručnom osposobljavanju obveznik je dužan čuvati 4 godine;

VOĐENJE EVIDENCIJA – obveznici su dužni voditi evidencije o strankama, poslovnim odnosima i transakcijama iz čl. 9. ZSPNFT (dubinska analiza), o dostavljenim podacima Uredu (čl. 40. i 42. ZSPNFT) te o uvidima nadzornih tijela (čl. 83. ZSPNFT)

DODATAK 1 – OSNOVNA LISTA INDIKATORA

OPĆI INDIKATORI

INDIKATORI VEZANI UZ IDENTIFIKACIJSKE ISPRAVE

INDIKATORI VEZANI UZ GOTOVINSKE TRANSAKCIJE

INDIKATORI VEZANI UZ EKONOMSKE RAZLOGE

INDIKATORI VEZANI UZ DRUGE DRŽAVE

INDIKATORI VEZANI NA POREZNE OAZE (OFFSHORE)

DODATAK 2 – SITUACIJE VISOKOG RIZIKA

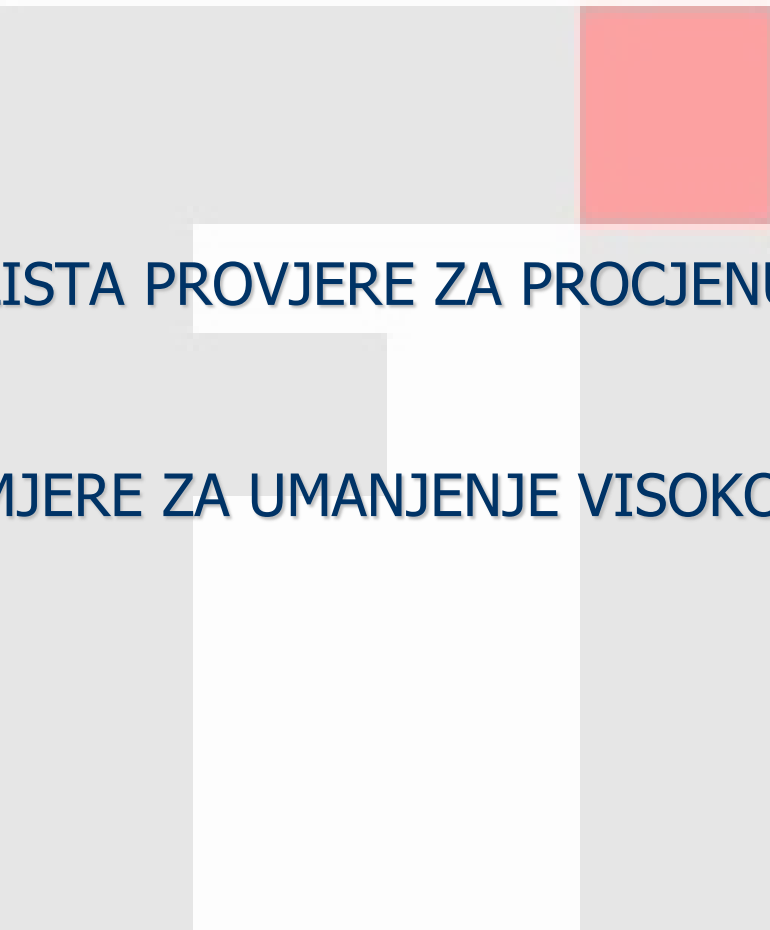
SITUACIJE VISOKOG RIZIKA POVEZAN SA STRANKAMA

SITUACIJE VISOKOG RIZIKA POVEZANE S PROIZVODIMA I USLUGAMA

SITUACIJE VISOKOG RIZIKA POVEZANE S POSLOVNIM ODNOSOM

SITUACIJE VISOKOG RIZIKA POVEZANE S GEOGRAFSKIM RIZIKOM

POVEZNICE: ograničavajuće liste UN i EU, popis rizičnih jurisdikcija FATF-a i MONEYVAL-a, liste zemalja i subjekata povezanih s terorizmom, lista MMF-a u vezi s offshore finansijskim centrima itd.

DODATAK 3 – LISTA PROVJERE ZA PROCJENU RIZIKA

DODATAK 4 – MJERE ZA UMANJENJE VISOKOG RIZIKA

HVALA NA POZORNOSTI!

Link na smjernice:

<http://www.mfin.hr/hr/financijski-inspektorat-zakoni-i-smjernice>

zeljko.saric@mfin.hr